

Amirlashkar Alimqulining Jasratlari

Abdulhafizov Muhammadqodir

- Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti Namangan filiali, kunduzgi ta'lim, tarix (mamlakatlar va yo'nalishlar bo'yicha) fakulteti, 3-bosqich talabasi.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Alimqulining harbiy faoliyati, Qo'qon xonligining chor Rossiyasiga qarshi olib borgan kurashi va uning Qo'qon xonligining so'nggi yillaridagi siyosiy va harbiy vaziyatlarga ta'siri tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Amirlashkar Alimquli, Qo'qon xonligi, Rossiya imperiyasi, Toshkent mudofaasi, chor Rossiyasi, Turkiston, harbiy strategiya, milliy ozodlik harakati.*

Amirlashkar Alimquli (1833-1865) Markaziy Osiyo tarixida katta iz qoldirgan Qo'qon xonligining so'nggi davridagi harbiy va siyosiy arboblardan biridir.¹ U, ayniqsa, chor Rossiyasining Turkiston mintaqasini istilo qilish harakatlariga qarshi kurashda jasorat ko'rsatgani bilan mashhur. Alimqulining faoliyati Qo'qon xonligining so'nggi yillaridagi ziddiyatli davrlarni aks ettiradi, va uning jasoratli harbiy harakatlari o'sha davr siyosiy manzarasida markaziy o'ringa ega bo'lgan.²

Alimquli asli qipchoq qabilasidan bo'lib, yoshligidan boshlab harbiy xizmatda faoliyat ko'rsatgan. U Qo'qon xonligi harbiylarining yetakchi arboblari orasida o'z iste'dodi va qobiliyati bilan ajralib turgan. Qo'qon xonligidagi ichki ziddiyatlar va siyosiy bo'linishlar davrida Alimquli harbiy faoliyatini kuchaytirgan va tez orada xonlikning amirlashkar (bosh qo'mondon) lavozimiga

¹ Mukhammadali, M. (2023). MILITARY ACTIONS TAKEN FOR THE CAPTURE OF THE KINGDOMS. GENERAL-GOVERNORATE OF TURKISTAN. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(12), 124-129.

² Ruziyev, S. M. (2024, February). QO'QON XONLIGIDA MALLAXON DAVRI. In *Proceedings of International Educators Conference* (Vol. 3, No. 2, pp. 70-74).

ko‘tarilgan.³ Alimquli harbiy qo‘mondon sifatida o‘z davrida yirik janglarga rahbarlik qilgan. Uning boshchiligidagi harbiy operatsiyalar, ayniqsa, Qo‘qon xonligining ichki raqiblari va tashqi dushmanlariga qarshi muvaffaqiyatli o‘tkazilgan. Shu bilan birga, Alimquli davlat siyosatida ham ishtirok etib, Qo‘qon xonlarini qo‘llab-quvvatlashda katta rol o‘ynagan.

XIX asr o‘rtalariga kelib, Rossiya imperiyasi Markaziy Osiyoga kirib kelish harakatlarini boshlagan edi. Bu jarayon Qo‘qon, Buxoro va Xiva xonliklariga katta tahdid solib, mintaqadagi siyosiy va harbiy kuchlar muvozanatini buzdi. Ayniqsa, Qo‘qon xonligi chor Rossiyasiga qarshi kurashish uchun eng zaif davlatlardan biri bo‘lib qolgan edi. 1850-1860-yillar oralig‘ida Qo‘qon xonligi bilan Rossiya imperiyasi o‘rtasidagi harbiy to‘qnashuvlar kuchaydi. ⁴1864-1865 yillarda Rossiya imperiyasining Toshkent va Chimkent kabi muhim shaharlarni qo‘lga kiritishi Qo‘qon xonligini jiddiy xavf ostida qoldirdi. Shu davrda Alimquli Toshkentni himoya qilish uchun katta harbiy kuchlar to‘pladi.

Alimqulining eng mashhur jasoratlaridan biri Toshkentni Rossiya imperiyasidan himoya qilish bo‘lgan. 1864-yilning oxirida Rossiya armiyasi Chimkent va boshqa hududlarni zabt etib, Toshkent sari yurish boshlagan edi. Alimquli Toshkent mudofaasini uyushtirish uchun katta kuchlarni safarbar qildi va 1865 -yilning boshida Toshkentni mudofaa qilishga tayyorgarlik ko‘rdi.

1865-yil may oyida Rossiya armiyasi general Chernyaev boshchiligida Toshkentni egallash harakatlarini kuchaytirdi. Alimquli o‘zining yetakchilik qobiliyatlarini namoyon etib, qo‘shinning asosiy qismi bilan Rossiya armiyasiga qarshi kurashdi. Alimqulining harbiy strategiyasi va mudofaa choralari Toshkentni uzoq muddat saqlab qolishga imkon berdi, ammo Rossiya kuchlarining texnologik ustunligi va katta qo‘shini uni mag‘lubiyatga uchratdi.

³ Raimkulovna, X. L. (2022). CHOR ROSSIIYASI TOMONIDAN O‘RTA OSIYONI MUSTAMLAKAGA AYLANIRILISHINING NEMIS TARIXSHUNOSLIGIDA O‘RGANILISHI. *PEDAGOG*, 5(5), 15-20.

⁴ Arslonboevich, A. R. (2022). STROKES TO THE POLITICAL PORTRAIT OF AMIRLASHKAR ALIMKUL (According to the materials of the "Turkestan collection"). *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 5075-5080.

1865-yil 9-iyun kuni Toshkentning g'arbiy qismidagi qattiq janglardan birida Alimquli Rossiya armiyasi bilan to'qnashuvda halok bo'ldi.⁵ Uning o'limi Qo'qon xonligi uchun katta yo'qotish bo'ldi, chunki Alimquli xonlikni himoya qilishda eng asosiy kuchlardan biri edi. Toshkentni egallash bilan Rossiya imperiyasi Turkiston mintaqasidagi asosiy harbiy kampaniyasini tugalladi.

Alimqulining halok bo'lishi faqat Qo'qon xonligi emas, balki butun mintaqa uchun tarixiy burilish nuqtasi bo'ldi. Chor Rossiyasi Turkistonni bosib olishda muvaffaqiyatga erishdi va mintaqadagi davlatlar mustaqilligini yo'qotdi.

Amirlashkar Alimquli Turkiston tarixida jasoratli va strategik yetakchi sifatida yodga olinadi. Uning harbiy faoliyati va Toshkentni himoya qilishdagi qahramonligi mahalliy aholining Rossiya imperiyasiga qarshi olib borgan kurashining ramziga aylandi. Alimquli mintaqaning milliy ozodlik harakatlarida ham ahamiyatli rol o'ynadi, chunki uning o'limidan keyin ham bu kurash davom etib, XX asrda yangi mustaqillik harakatlariga yo'l ochildi.

Shuningdek, Alimquli qo'qonlik qahramon sifatida milliy va xalq orasida katta obro'-e'tiborga ega bo'ldi. U harbiy iste'dodi bilan o'z davrida mintaqaviy siyosatni shakllantirishda muhim rol o'ynagan va Turkistonning siyosiy tarixida alohida o'rin egallagan.

Xulosa: Amirlashkar Alimquli Qo'qon xonligining so'nggi yillaridagi eng ko'zga ko'ringan harbiy va siyosiy arboblardan biri bo'lgan. Uning Rossiya imperiyasiga qarshi kurashi, ayniqsa Toshkent mudofaasi davridagi jasoratli harakatlari Turkiston tarixida muhim o'rin egallaydi. Alimqulining halok bo'lishi bilan Qo'qon xonligi o'zining eng kuchli himoyachisini yo'qotgan bo'lsa-da, uning jasoratlari mintaqadagi milliy ongning shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatgan.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. Mukhammadali, M. (2023). MILITARY ACTIONS TAKEN FOR THE CAPTURE OF THE KINGDOMS. GENERAL-GOVERNORATE OF

⁵ Ermatova, M. A. (2023). STUDY OF THE HISTORY OF KOKAN. *Oriental Journal of Social Sciences*, 164-167.

TURKISTAN. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(12), 124-129.

2.Ruziyev, S. M. (2024, February). QO'QON XONLIGIDA MALLAXON DAVRI. In *Proceedings of International Educators Conference* (Vol. 3, No. 2, pp. 70-74).

3.Raimkulovna, X. L. (2022). CHOR ROSSIYASI TOMONIDAN O'RTA OSIYONI MUSTAMLAKAGA AYLANTIRILISHINING NEMIS TARIXSHUNOSLIGIDA O'RGANILISHI. *PEDAGOG*, 5(5), 15-20.

4.Arslonboevich, A. R. (2022). STROKES TO THE POLITICAL PORTRAIT OF AMIRLASHKAR ALIMKUL (According to the materials of the "Turkestan collection"). *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 5075-5080.

5.Ermatova, M. A. (2023). STUDY OF THE HISTORY OF KOKAN. *Oriental Journal of Social Sciences*, 164-167.